

Nr 12.

Ankom till riksdagens kansli den 1 februari 1946 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar under Utgifter å driftbudgeten, För flera huvudtitlar gemensamma frågor.

(3:e och 4:e avd.)

I propositionen nr 1 ha under Utgifter å driftbudgeten, För flera huvudtitlar gemensamma frågor, till behandling upptagits här nedan under punkterna 1—8 angivna spörsmål (se statsrådsprotokollet över finansärenden för den 4 januari 1946).

1. Avlönings- och omkostnadsanslagen m. m. Det pågående *löneregleringsarbetet* har i olika avseenden återverkat på de i statsverkspropositionen framlagda förslagen.

I ett år 1942 avgivet betänkande angående revision av tjänsteförteckningen i vad avser byråchefs- och rådstjänster m. m. (SOU 1942: 30) ha 1939 års tjänsteförteckningssakkunniga framlagt vissa specialförslag. En redogörelse härför lämnas under punkterna 2—6 här nedan.

Frågan om löneställningen för vakt- och arbetsledarpersonalen vid fångvården och statens uppfostringsanstalt å Bona samt vid statens tvångsarbets- och alkoholistanstalter har varit föremål för utredning genom särskilda sakkunniga, vilka den 16 november 1945 avgivit förslag i ämnet, som undergått remissbehandling. Avsikten är att om möjligt underställa frågan innevarande års riksdags prövning. I avvaktan härå ha de berörda avlöningsanslagen i statsverkspropositionen upptagits med endast beräknade belopp.

I förevarande sammanhang må även erinras, att enligt beslut vid 1945 års riksdags höstsession häradsarkivarbefattningarna från och med den 1 juli 1946 skola inordnas under civila avlöningsreglementet.

Beträffande den redogörelse, som i övrigt lämnas rörande löneregleringsarbetet, får utskottet hänvisa till propositionen.

I fråga om *nya befattningar m. m.* anför chefen för finansdepartementet följande.

Vid uppgörande av personalstaterna har man på det hela taget fasthållit vid den återhållsamhet, som kännetecknat de senaste årens budgetarbete. Dock har det funnits nödvändigt att till ny och mera definitiv prövning upptaga vissa personalfrågor, som tidigare blivit undanskjutna av hänsyn till

krisläget. Höjda lönegradsplaceringar vid sidan av den allmänna tjänsteförteckningsrevisionen ha i några fall ansetts motiverade av arbetsförhållandena, och nya tjänster ha upptagits i staterna, där det befunnits påkallat med hänsyn till nya eller ökade arbetsuppgifter, som icke kompenseras genom minskning av den krisbetingade arbetsbördan. Den omständigheten, att arbetet med en ny allmän löne reglering blivit igångsatt, har emellertid ansetts utgöra ett särskilt skäl till försiktighet vid behandlingen av separata lönefrågor, även om man icke räknat med att i löne regleringen skall ingå en ny fullständig realprövning av tjänsteförteckningarna. I fråga om biträdespersonal har särskild hänsyn tagits till att frågan om befordringsgången för dylik personal är under utredning.

I detta sammanhang upptages jämväl frågan om *vissa tjänstebenämningar* i tjänste- och däremot svarande personalförteckningar. I anslutning till lagen den 15 juni 1945 (nr 423) om kvinnas behörighet att innehava stats-tjänst och riksdagens vid lagens antagande gjorda uttalande har Kungl. Maj:t i kungörelse den 15 juni 1945 (nr 424) föreskrivit, att statsmyndighet icke utan Kungl. Maj:ts medgivande äger förbehålla viss statstjänst eller annat allmänt uppdrag för endast män eller endast kvinnor.

Efter att ha erinrat härom anför departementschefen följande.

Den nya behörighetslagen torde icke upphäva sådan differentiering av befattningar efter kön, som skett genom tjänsteförteckningar. När den sålunda verkställda differentieringen i viss utsträckning torde ha grundats på den hittillsvarande behörighetslagens undantagsbestämmelser, har ansetts påkallat att vid budgetarbetet ompröva frågan om lämpligheten av den fastställda uppdelningen av tjänsterna på manliga och kvinnliga innehavare. Vid övervägandet av denna fråga har ansetts, att något hinder icke i och för sig bör föreligga att bibehålla en dylik uppdelning, där det är uppenbart att vederbörande tjänst kan behörigen fullgöras allenast av man eller av kvinna, vilket exempelvis gäller den lägre bevaknings- och arbetsledarpersonalen vid fängvärderna. Där det nu anförda skälet för en bibehållen uppdelning icke förelegat, ha tjänsteförteckningarna ansetts böra ändras. Förslag om härav föranledda ändringar i gällande personalförteckningar framläggas under vederbörande huvudtitlar. I vissa fall har emellertid av särskilda skäl frågan om ändrad tjänstebenämning ansetts böra tills vidare anstå. Detta gäller närmast personalgrupper, vilkas anställnings- eller utbildningsförhållanden för närvarande äro föremål för utredning av särskilda sakkunniga, såsom sjukvårds- och viss lägre ekonomipersonal m. fl. Beträffande lärarinnetitlarna ifrågasättes icke nu någon ändring, då härav skulle föranledas ändringar i själva avlöningsreglementena, vilket ansetts böra undvikas med hänsyn till den förestående allmänna löne revisionen. Härvid torde få förutsättas som allmän regel, att en i tjänsteförteckning (och däremot svarande personalförteckning) upptagen tjänstebenämning icke i och för sig är avgörande för huruvida en befattning skall anses förbehållen endast man eller kvinna, utan att detta spörsmål är beroende av vilka särskilda bestämmelser härom, som i vederbörlig ordning kunna ha utfärdats.

Fjolårets riksdag bemyndigade Kungl. Maj:t att i enlighet med av chefen för finansdepartementet i 1941 års statsverksproposition angivna riktlinjer under innevarande budgetår medgiva *överskridande av vissa poster i avlöningsstaterna*, nämligen maximerade poster såväl till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, som till avlöningar till icke-ordinarie

personal. Bemyndigandet innebar en förlängning av ett motsvarande för budgetåret 1941/42 lämnat bemyndigande, som hade funnits påkallat dels med hänsyn till de särskilda avlöningskostnaderna för personal, som inkallats till militärtjänstgöring i anledning av förstärkt försvarsberedskap eller partiell mobilisering, dels ock med hänsyn till att den omläggning av avlöningsstaterna för allmänna civiltjänstverksmyndigheter, som genomfördes från och med sistnämnda budgetår, medförde en överflyttning till förenämnda maximerade anslagsposter av vissa avlöningskostnader, som tidigare belastat förslagsvis beräknade poster.

En ytterligare förlängning av bemyndigandet har ansetts påkallad med hänsyn till den genomförda omläggningen av avlöningsstaterna. Sålunda föreslås, att detsamma efter utgången av innevarande budgetår skall äga fortsatt giltighet för budgetåret 1946/47.

Medelsanvisningen under *omkostnadsanslagen* har under de senaste budgetåren varit strängt begränsad med hänsyn till det finansiella läget. I förra årets statsverksproposition företogs dock vissa höjningar av en del förslagsvis beräknade anslagsposter med hänsyn till föreliggande belastningssiffror. Jämväl posterna till övriga expenser och reseersättningar höjdes i några fall, vilket även gällde anslag till materiel o. d. för vetenskapliga institutioner. Även vid årets budgetarbete har eftersträfvats att hålla nuvarande kostnadsram, men vissa höjningar av omkostnadsanslagen ha ansetts ofrånkomliga. Detta gäller särskilt materielanskaffningen till vetenskapliga institutioner, vilka även ansetts böra erhålla möjligheter att inköpa sådan vetenskaplig litteratur, som icke kunnat anskaffas under krigsåren. Med hänsyn till rådande ovisshet beträffande bränsleförsörjningen ha bränsleposterna i allmänhet behållits i stort sett oförändrade.

Under den i omkostnadsstaterna förekommande anslagsposten till sjukvård m. m. ingå bl. a. ersättningar åt verksläkare. Det allmänna spørsmålet om verks- och tjänsteläkarinstitutionerna har endast blivit provisoriskt löst genom de bestämmelser, som meddelats år 1939 angående verksläkare vid den civila statsförvaltningen och år 1940 angående tjänsteläkare vid försvarsväsendet. Det har emellertid hittills icke ansetts lämpligt att upptaga berörda spørsmål till slutlig reglering. Departementschefen förordar, att de nuvarande bestämmelserna i ämnet få gälla även under nästa budgetår.

2. Löneställningen för innehavare av byråchefs- och rådstjänster m. fl.

Under denna rubrik redogöres i statsrådsprotokollet för de förslag, vilka framlagts i 1939 års tjänsteförteckningssakkunnigas förenämnda betänkande angående revision av tjänsteförteckningen i vad avser byråchefs- och rådstjänster m. m. Beträffande innebörden av dessa förslag och av en inom finansdepartementet upprättad, den 12 november 1942 dagtecknad promemoria, vari behandlas frågan om grunderna för evalvering från A- till C-löneplanen, får utskottet hänvisa till statsrådsprotokollet.

Av redogörelsen av resultatet av den vid budgetarbetet verkställda granskningen av tjänsteförteckningssakkunnigas förslag framgår, att det av de sak-

kunniga framförda, av såväl statskontoret som lönenämnden tillstyrkta förslaget om uppflyttning av departementens byråchefer från C 5 till C 6 har ansetts böra genomföras. Detsamma gäller förslagen om överförande till lönegraden C 7 av befattningarna såsom överfyringenjör i lotsstyrelsen samt såsom byråchef för teknisk och ekonomisk kontroll av livförsäkringsväsendet i försäkringsinspektionen. Även dessa förslag ha lämnats utan erinran av statskontoret och lönenämnden.

I fråga om avdelningscheferna i skolöverstyrelsen ha övervägande skäl ansetts tala för att de nu förefintliga tre avdelningschefstjänsterna alltjämt bibehållas i lönegraden A 30 med rätt till särskilt arvode. I överensstämmelse med vad som gäller för försäkringsråd, som tillika är gruppordförande, samt för divisionsordförande i kammarrätten har arvodet ansetts böra fastställas till 1 200 kronor för år.

De sakkunnigas alternativa förslag om placering i lönegraden A 32 av gruppordföranden i försäkringsrådet har ansetts icke böra genomföras liksom ej heller förslagen om överförande å C-planen av befattningarna såsom byrådirektör å byggnadsstyrelsens byggnadsbyrå och byråchef å lantbruksstyrelsens lantbruksbyrå.

De förordade ändringarna ha ansetts böra genomföras från och med nästa budgetår. Hemställan härom göres av vederbörande departementschefer under de olika punkterna i huvudtitlarna. Frågan om löneställningen för de i sakkunnigbetänkandet behandlade tjänsterna vid de affärsdrivande verken är avsett att upptagas till närmare behandling vid framläggandet för riksdagen av förslag om förändring i avseende å löneställning och antal beträffande ordinarie befattningar vid nämnda verk.

3. Vissa evalveringsfrågor. 1939 års tjänsteförteckningssakkunniga ha i sitt förenämnda betänkande jämväl behandlat frågan om evalvering i lönegrad på löneplan A av sådan avlöning, som för närvarande innefattar dels lön i A-lönegrad, dels ock särskilt arvode, avlöningsförstärkning eller naturaförmån. Beträffande de sakkunnigas förslag i dessa hänseenden och innehållet av de yttranden, som avgivits över förslaget, får utskottet hänvisa till den i statsrådsprotokollet intagna redogörelsen.

Av departementschefens redogörelse för resultatet av den vid budgetarbetet verkställda granskningen av sakkunnigförslaget framgår, att berörda evalveringsfrågor ansetts böra prövas med utgångspunkt från de allmänna grunder, som framlagts av tjänsteförteckningssakkunniga. Evalveringen har sålunda ansetts böra ske efter jämförelse av löneförmåner i slutlönelägena, varvid en minskning i förhållande till sammanlagda nuvarande förmåner med 500 kronor befunnits motiverad med hänsyn till den förbättring i pensionshänseende, som blir en följd av evalveringen.

Enligt sakkunnigförslaget skulle de angivna evalveringsgrunderna tillämpas beträffande ordförande å hovrätternas divisioner, landssekreterare och landskamrerare samt vissa överläkare vid sinnessjukhusen m. fl. Vad först angår divisionsordförandenas löneförmåner, ha vid remissbehandlingen olika

meningar framkommit. Hovrätterna ha genomgående framfört krav på förmånligare löneställning än enligt sakkunnigförslaget, vilket däremot lämnats utan erinran av allmänna lönenämnden. Statskontoret har för sin del förordat, att nuvarande anordning med särskilt arvode bibehålles oförändrad. Med hänsyn till de meningsskiljaktigheter, som sålunda framkommit, ha övertvägande skäl ansetts tala för att frågan om divisionsordförandenas löneställning upptages till prövning först i samband med den förestående allmänna löne regleringen.

De sakkunnigas förslag om evalvering av den förmån av fri tjänstebostad, som åtnjutes av vissa överläkare vid statens sinnessjukhus m. fl., har med hänsyn till vissa av medicinalstyrelsen anförda olägenheter av en dylik anordning ansetts icke böra genomföras.

I fråga om landssekreterarna och landskamrerarna innebär tjänsteförteckningssakkunnigas förslag en placering i lönegraden A 34 med undantag för avdelningscheferna i Gotlands län, vilka föreslagits placeras i lönegraden A 32. I Stockholms, Malmöhus samt Göteborgs och Bohus län skulle dessutom utgå särskild avlöningsförstärkning med 1 000 kronor. Förslaget har ansetts böra genomföras med den jämkningen att även avdelningscheferna i Gotlands län placeras i lönegraden A 34. Till samma lönegrad ha även kanslidirektörerna vid överståthållarämbetet ansetts böra hänföras. Särskild avlöningsförstärkning föreslås icke skola tillkomma sistnämnda befattningshavare. De föreslagna åtgärderna ha ansetts böra genomföras från och med nästa budgetår. Hemställan härom göres i annat sammanhang. Förslag till erforderliga ändringar i civila avlöningsreglementet samt till övergångsanordningar är avsett att framdeles föreläggas riksdagen.

4. Löneställningen för justitieråd och regeringsråd. Enligt under hand givna direktiv ha 1939 års tjänsteförteckningssakkunniga jämväl haft att pröva frågan om justitie- och regeringsrådsbefattningarnas inordnande under civila avlöningsreglementet. De sakkunnigas förslag i detta ämne innebär, att justitie- och regeringsråden inordnas under 3 avd. i civila avlöningsreglementet med en lön av 22 000 kronor. I fråga om förslagets detaljer ha de sakkunniga framhållit, att reglementets bestämmelser om sjukvård och begravningshjälp vore med ett undantag tillämpliga å samtliga under avlöningsreglementet lydande tjänstemän, sålunda även å chefstjänstemän, vare sig dessa tillsattes medelst fullmakt eller förordnande. Undantaget utgjordes av landshövdingarna. Några motiv för landshövdingarnas undantagsställning i detta avseende anfördes icke i den proposition (nr 37/1939), vari förslag till löne reglering för dem framlades. De sakkunniga vore för sin del av den uppfattningen, att bärande skäl saknades för att från rätt till sjukvård och begravningshjälp undantaga vare sig justitie- och regeringsråd eller landshövdingar.

Allmänna lönenämnden har framhållit, att anledningen till att landshövdingarna icke erhållit förmån av sjukvård torde vara den, att avlöningsreglementets allmänna bestämmelser angående löneavdrag vid tjänstledighet på

grund av sjukdom — liksom ock av annan anledning — icke vore tillämpliga å dessa ämbetsmän. Då detta enligt de sakkunnigas förslag ej heller skulle bli fallet i fråga om justitie- och regeringsråd, borde härav enligt lönenämndens mening följa, att bestämmelserna om sjukvård ej borde tillämpas å dem. Mot en dylik åtgärd talade för övrigt praktiska tillämpningsskäl, vilka jämväl torde ha föranlett, att de särskilda avlöningsreglerna för ifrågavarande tjänstemän i möjligaste mån förenklats.

Departementschefen har för egen del anfört följande.

Den föreslagna löneregleringen för justitie- och regeringsråden synes böra genomföras från och med nästa budgetår. Därvid böra befattningarna inordnas under 3 avd. i civila avlöningsreglementet och förenas med en lön av 22 000 kronor. Av skäl, som anförts av allmänna lönenämnden, böra reglementets bestämmelser om sjukvård icke göras tillämpliga på befattningarna. Det må i detta hänseende även erinras, att frågan om de statliga befattningshavarnas sjukvårdsförmåner torde få tagas under förnyat övervägande vid ett genomförande av föreliggande förslag om allmän sjukförsäkring. Däremot synes anledning icke föreligga att undantaga befattningarna från rätt till begravningshjälp, vilket jämväl gäller landshövdingbefattningarna. Av löneregleringen påkallade ändringar i gällande avlöningsstater m. m. anmälas av chefen för justitiedepartementet. Förslag beträffande erforderliga ändringar i gällande avlönings- och pensionsreglementen torde framdeles få föreläggas riksdagen.

5. Tillsättande av tjänst i succession efter innehavare av förordnande tills vidare. De i tjänsteförteckningen till civila avlöningsreglementet upptagna, till löneplanen C hänförliga befattningarna tillsätts medelst förordnande antingen för viss tid eller tills vidare. I förstnämnda fallet kommer den pensionsberättigande befattning, som den till innehavare av förordnandetjänsten utsedde vid förordnandets tillträdande eventuellt innehar, att återbesättas med ny innehavare; i senare fallet kan något sådant återbesättande icke ske, emedan den förordnade icke erhåller pensionsrätt å förordnandetjänsten utan får kvarstå som innehavare av den pensionsberättigande tjänsten. Däremot brukar den, som i dylika fall uppehåller den pensionsberättigande tjänsten, i regel tillerkännas vikariatslön.

För närvarande finnas befattningar av här ifrågavarande slag, vilka tillsätts medelst förordnande *tills vidare*, praktiskt taget endast inom Kungl. Maj:ts kansli. Sådana befattningar äro statssekreterar- och expeditionschefs-befattningarna samt vissa avdelnings- och byråchefsbefattningar ävensom den vid 1945 års riksdag inrättade befattningen såsom sändebud och finanssakkunnig. Till löneplanen C hänförliga befattningar, vilka tillsätts medelst förordnande *för viss tid*, finnas däremot inom olika grenar av förvaltningen, framförallt såsom chefsbefattningar.

I en inom justitiedepartementet år 1936 utarbetad promemoria angående ökning av antalet ordinarie befattningar inom departementen liksom i utlåtanden däröver ha de olägenheter framhållits, som följa av att befattningar i succession efter innehavare av tillsvidareförordnanden icke kunna återbesättas med ordinarie innehavare.

I sitt förenämnda betänkande ha 1939 års tjänsteförteckningssakkunniga till behandling upptagit det ifrågavarande spørsmålet och därvid helt givit sin anslutning till de gjorda uttalandena om olägenheten av de nuvarande förhållandena. I betänkandet anföres bland annat följande.

De sakkunniga ansåge sig böra förorda, att Kungl. Maj:t åt sig utverkade riksdagens bemyndigande att i fall, där innehavare av fullmakts- eller konstitutorialtjänst inom domstolsväsendet eller administrationen erhöle ordinarie befattning tillsatt medelst förordnande tills vidare, föra den ordinarie fullmakts- eller konstitutorialtjänsten över stat och återbesätta den på stat befintliga tjänsten. I de undantagsfall, där den förordnade återginge till fullmakts- eller konstitutorialtjänsten, borde därvid iakttagas, att nämnda tjänst vid närmast inträffande ledighet återfördes på stat.

De sakkunniga ville i detta sammanhang erinra, att expeditionschefsbefattningar i vissa fall kommit att bli sluttjänster. Vederbörande innehavare av expeditionschefstjänsten hade därvid enligt särskilt beslut av riksdagen medgivits viss fyllnadspension. Enligt de sakkunnigas mening kunde ifrågasättas, huruvida ej åtgärd borde vidtagas för att bereda expeditionscheferna pensionsrätt i sådan egenskap.

Departementschefen har för egen del anfört följande.

Betydande olägenheter äro förbundna med det nuvarande förhållandet, att befattningar i succession efter innehavare av tillsvidareförordnanden icke kunna återbesättas i vanlig ordning. Tjänsteförteckningssakkunnigas förslag om en anordning med befattningar över stat synes i huvudsak ägnat att läggas till grund för en reform på detta område i syfte att undanröja de nuvarande olägenheterna. Däremot är jag icke beredd att i detta sammanhang framlägga förslag om beredande av pensionsrätt åt expeditionschef i sådan egenskap.

Till en början må framhållas, att det föreslagna systemet endast bör tillämpas, när fråga är om tjänsteman, som förordnats att innehava — ej uppehålla — befattning, som tillsättes medelst förordnande tills vidare. Anordningen bör endast avse sådana fall, då befordran till förordnandetjänst sker från redan dessförinnan innehavd pensionsberättigande tjänst. Härmed avses även extra ordinarie tjänst. Tillika synes lämpligen böra uppställas det villkoret, att den pensionsberättigande tjänsten skall vara uppförd å vederbörligen fastställd personalförteckning.

I sådana fall, då nu angivna förutsättningar icke föreligga, bör förande över stat ej ske, varav följer att successionsförordnande med vikariatslön likasom för närvarande här blir den närmast till hands liggande anordningen. Dessa fall äro emellertid undantagsfall, vilkas förekomst icke bör hindra en önskvärd reglering av normalfallen.

Tjänsteman, vars pensionsberättigande befattning förts över stat i samband med tillträde av förordnandetjänst, bör äga återgå till sin överstatsbefattning, därest förordnandet skulle upphöra utan att annat förordnande eller annan pensionsberättigande tjänst av honom tillträdes. En konsekvens härav blir, att antalet befattningar vid visst verk i ifrågavarande lönegrad får i förekommande fall tillfälligt ökas. Vid dylik återgång gälla givetvis för tjänstemannen de för överstatsbefattningen meddelade föreskrifterna om tjänstgöringsförhållanden, avlöning och pension m. m.

Ett särskilt spørgsmål är, huruvida tjänsteman under tiden för ett tillsvidareförordnande skall kunna erhålla befordran till högre pensionsberättigande tjänst än den han vid förordnandets tillträde innehade. Denna fråga synes böra bedömas med tanke på såväl domstolsväsendet som admi-

nistrationen i övrigt. Vid domstolsväsendet, d. v. s. närmast nedre justitierevisionen och hovrätterna, råder en i det hela fast beföringstur. Denna synes icke böra påverkas av den föreslagna anordningens genomförande. Sålunda bör exempelvis en assessor, som är expeditionschef, kunna i vanlig ordning ifrågakomma till hovrättsrådsämbete under förordnandetiden. I fråga om den övriga statsförvaltningen, där beföringstur och beföringsgång äro mera oregelbundna än inom domstolsväsendet, skulle måhända kunna ifrågasättas att icke generellt förutsätta möjligheten till beföring till högre pensionsberättigande tjänst, sedan vederbörande tjänsteman övergått från dylik befattning till förordnandetjänst och så länge han förblir innehavare av förordnandetjänsten. Emellertid framstår det såsom mindre tilltalande att på grund av innehav av förordnandetjänst förmäna en tjänsteman det förbättrade pensionsskydd, icke minst i familjepensionshänseende, som han genom beföring till högre pensionsberättigande tjänst skulle kunna förvärva, därest han icke vore förordnandetjänsteman. Vidare må framhållas, att redan för närvarande exempelvis en förste kanslisekreterare, som är expeditionschef, kan ifrågakomma till kanslirådsämbete, oaktat han fortsätter att vara expeditionschef. Övervägande skäl synas tala för att beträffande förvaltningen i allmänhet tillämpa samma huvudregel som i det föregående förordats beträffande domstolsväsendet, nämligen att medge beföring till högre pensionsberättigande tjänst under tiden för innehav av tillsvidareförordnande. Såsom förut nämnts förutsättes emellertid under alla förhållanden, att tjänstemannen före tillträdet av förordnandetjänsten skall ha förvärvat pensionsberättigande tjänst upptagen å vederbörligen fastställd personalförteckning.

Ett annat spörsmål är, huruvida en pensionsberättigande tjänst, som blivit ledig genom innehavarens förande över stat, skall kunna, om den nye innehavaren själv har eller sedermera erhåller en förordnandetjänst, tilldelas en tredje tjänsteman. Vid första påseende skulle måhända ligga närmast till hands att besvara denna fråga nekande. Följden härav skulle emellertid bli, att den som sköter den pensionsberättigande tjänsten, liksom nu endast skulle kunna erhålla vikariatslöneförordnande på denna. I så fall vore den nu omhandlade anordningen förfelad med avseende å honom. Övervägande skäl synas tala för att man icke uppställer någon särskild spärregel i fall av nu angivet slag utan att frågan får bedömas med hänsyn till de omständigheter, som i varje särskilt fall kunna föreligga.

Beträffande själva övergången till den förordade nya ordningen må framhållas, att denna synes böra tillämpas beträffande alla de pensionsberättigande tjänster i lägst 21 lönegraden, vilkas innehavare vid tidpunkten för ikraftträdet äro förordnade att innehava befattningar i statsdepartement, tillsatta medelst förordnande tills vidare. Följden härav blir, bland annat, att ett antal fullmakter å högre tjänster i såväl statsdepartementen som i vissa övriga verk blir disponibla samtidigt. Då avsikten med hela den ifrågavarande anordningen skulle vara att i viss utsträckning avveckla det rådande vikariatssystemet, framstår det såsom naturligt, att de sålunda ledigblivna fullmakterna normalt komma att slutligt innehavas av de tjänstemän, som uppehålla de pensionsberättigande tjänster, vilka innehavas av förordnandetjänstemännen.

Det av nedre justitierevisionen framförda förslaget angående tillsättning av revisionssekreterar- eller hovrättsrådstjänst, vars innehavare väljes till riksdagens justitie- eller militieombudsman, anser jag mig icke kunna tillstyrka. Erinras må, att justitie- och militieombudsmännen väljas för viss tid och åtnjuta pensionsrätt i denna egenskap.

Sammanfattningsvis skulle alltså den förordade anordningen innebära i huvudsak följande.

Då ordinarie, medelst fullmakt eller konstitutorial tillsatt tjänsteman eller extra ordinarie tjänsteman, vilken innehar befattning som är uppförd å vederbörligen fastställd personalförteckning, förordnas att innehava ordinarie befattning i statsdepartement, tillsatt medelst förordnande tills vidare, skall hans pensionsberättigande tjänst genom beslut av Kungl. Maj:t föras över stat. Detsamma skall gälla i fall då tjänsteman, som nu nämnts, under tiden för förordnandet erhåller annan pensionsberättigande tjänst än den han vid förordnandets tillträdande innehade utan att inträda i utövningen av förstnämnda tjänst. Erhåller tjänsteman, som innehar ordinarie eller extra ordinarie befattning över stat, annan pensionsberättigande tjänst, eller avgår han eljest från den över stat förda befattningen, bortfaller denna. Återgår tjänstemannen till utövning av den pensionsberättigande befattningen, skall vid närmast inträffande ledighet vid verket å befattning av samma slag och i motsvarande lönegrad den pensionsberättigande befattningen återföras på stat. Den pensionsberättigande tjänst, som den medelst förordnande tills vidare tillsatte tjänstemannen vid förordnandets tillträdande innehade eller under förordnandet förvärvat, skall i vanlig ordning återbesättas.

6. Vissa andra lönefrågor. Under denna rubrik behandlas i statsrådsprotokollet ifrågasatt inordnande under civila avlöningsreglementet av professorer m. fl. vid universiteten och karolinska institutet samt framkomna förslag rörande arvoden åt ställföreträdare för verkschef och vissa verkschefslöner. I dessa ämnen ha förslag ansetts icke böra för närvarande framläggas. Beträffande vad härutinnan anförts får utskottet hänvisa till statsrådsprotokollet.

7. Anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga. I riksstatsförslaget för nästa budgetår upptagas kommittéanslagen till väsentligt förhöjda belopp, och betydande förstärkningar av vissa av de för innevarande budgetår anvisade anslagen ha anvisats eller äskas i annat sammanhang denna dag å tilläggsstat. Utvecklingen belyses närmare av följande tablå.

Huvudtitel	Anvisat å	Anvisat å	Beviljad	Summa	Åskade
	riksstaten	riksstaten	eller äskad		belopp i
	1939/40	1945/46	förstärkning	1945/46	statsverks-
	Kronor	Kronor	å tilläggs-	Kronor	propositio-
			stat I eller II		nen
			1945/46		1946/47
			Kronor		Kronor
Justitiedepartementet	290 000	225 000	200 000	425 000	425 000
Utrikesdepartementet	5 000	5 000	25 000	30 000	15 000
Försvarsdepartementet	90 000	250 000	—	250 000	350 000
Socialdepartementet	400 000	600 000	500 000	1 100 000	800 000
Kommunikationsdepartementet	80 000	175 000	—	175 000	250 000
Finansdepartementet	350 000	450 000	150 000	600 000	500 000
Ecklesiastikdepartementet	250 000	400 000	400 000	800 000	600 000
Jordbruksdepartementet	275 000	200 000	175 000	375 000	475 000
Handelsdepartementet	120 000	125 000	125 000	250 000	400 000
	1 860 000	2 430 000	1 575 000	4 005 000	3 815 000

Departementschefen har i detta ämne anfört följande.

Jämföras anslagsäskandena för nästa budgetår med de å riksstaten för budgetåret 1939/40 anvisade anslagen, framträder en fördubbling av medelsbehovet. Stegringen av utredningskostnaderna får tillskrivas det förhållandet, att den allmänna politiska och ekonomiska utvecklingen aktualiserat ett flertal utredningsfrågor av stor räckvidd. Även må erinras om den fördyring av utredningsarbetet, som blivit en följd av lönenivåns uppgång.

Angelägenheten av planmässighet och effektivitet även på ifrågavarande område påkallar, att utredningsväsendet tid efter annan underkastas en granskning i rationaliseringssyfte. Genom beslut den 21 december 1945 har chefen för finansdepartementet bemyndigats tillkalla en utredningsman att biträda med översyn av kommittéväsendet. Huvudsyftet med den sålunda tillämnade översynen är att främja utredningsväsendets effektivitet. Att resultatet av översynen skall väsentligt påverka det beräknade medelsbehovet synes däremot knappast kunna förutsättas.

8. För flera huvudtitlar gemensamma anslagsberäkningar. Beträffande *ersättning till statens allmänna fastighetsfond* angivas i statsrådsprotokollet de anslag, tillhopa 22 236 000 kronor, som under de olika huvudtitlarna erfordras för ersättning till de olika delfonderna för upplåtna lokaler m. m.

I fråga om *ersättning till statens domäners fond för upplåten mark* redovisas de å fonden bokförda kronoegendomar, som under budgetåret 1946/47 komma att disponeras för viss för domänstyrelsen främmande verksamhet, och angives storleken av de anslag under andra, femte, åttonde och nionde huvudtitlarna, som funnits böra anvisas till ersättning åt fonden.

I fråga om *rörligt tillägg* anmäles, att för nästa budgetår dylikt tillägg kommer att utgå till samma kategorier befattningshavare (pensionärer) som under innevarande budgetår. I särskild proposition (nr 5) har förslag förelagts riksdagen i fråga om reglering av vissa äldre tjänstepensioner, enligt vilket det övervägande antalet dylika pensioner skulle uppräknas och förenas med rörligt tillägg i stället för nu utgående dyrtidstillägg. I riksstatsförslaget för budgetåret 1946/47 ha utgifterna för rörligt tillägg liksom för innevarande budgetår beräknats efter 15 procent. Bortsett från de affärsdrivande verken uppskattas kostnaderna för rörligt tillägg under budgetåret 1946/47 approximativt till 75 243 500 kronor med angiven fördelning å de olika huvudtitlarna.

Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. har ansetts fortfarande böra beredas befattningshavare, som icke beröras av genomförda eller föreslagna löneregleringar, därunder inbegripna även sådana som förklarar sig icke vilja övergå på ny stat. Jämväl å förekommande pensioner avses dyrtidstillägg (procentuellt tillägg) böra utgå under nästa budgetår i den mån vederbörande icke berörts av senaste års tjänste- och familjepensionsregleringar eller omfattas av förslag om uppräknings av vissa äldre tjänstepensioner, som föreslagits riksdagen i särskild proposition (nr 5). I gällande bestämmelser angående dyrtidstillägg och procentuellt tillägg har icke ifrågasatts någon ändring. Kostnaderna för här avsedda förmåner ha — bortsett från befattningshavare vid bland annat de affärsdrivande verken —

uppskattats till 6 281 200 kronor, med angiven fördelning å härför avsedda anslag. Kostnaderna för de affärsdrivande verken eller vid av dessa övertagna företag eller inrättningar anses liksom hittills böra utgå från de medel, av vilka verkets utgifter i övrigt bestridas. Kungl. Maj:t har föreslagit, att dyrtidstillägg må under budgetåret 1946/47 utgå och, såvitt angår de affärsdrivande verken, bestridas i enlighet härmed.

Särskilt *kristillägg* — sedan juli 1942 16 procent — utgår enligt beslut av 1945 års riksdag till och med andra kvartalet 1946. Enligt förslag, som genom särskild proposition (nr 4) förelagts riksdagen, avses de nuvarande grunderna för kristillägg skola tillämpas även under nästa budgetår. Kostnaderna för kristillägg å 16 procent enligt hittills gällande grunder uppskattas till 83 021 000 kronor med angiven fördelning å de olika huvudtitlarna.

Enligt beslut vid 1944 och 1945 års riksdagar ha vissa statliga befattningshavare och kommunalanställda lärare m. fl. tillerkänts *provisoriskt lönetillägg* under budgetåren 1944/45 och 1945/46 samt tillfälligt barntillägg i form av engångsersättning. I särskild proposition (nr 3) har framlagts förslag om provisoriskt lönetillägg för nästa budgetår, om tillfälligt lönetillägg under innevarande budgetår samt om bestridandet av kostnaderna för nämnda tillägg. Kostnaderna för provisoriskt lönetillägg för nästa budgetår ha uppskattats till 54 025 000 kronor enligt angiven fördelning å de olika huvudtitlarna.

Utskottet.

Beträffande *avlönings- och omkostnadsanslagen* föranleda de i statsverkspropositionen uppdragna riktlinjerna för budgetarbetet ej erinran från utskottets sida. Till den närmare beräkningen av medelsbehovet för de olika utgiftsändamålen kommer utskottet att taga ställning vid sin detaljbehandling av de särskilda anslagen.

Sedan 1941 har riksdagen för ett budgetår i sänder lämnat Kungl. Maj:t bemyndigande att under närmare angivna förutsättningar överskrida vissa i avlöningsstaterna genom riksdagens beslut maximerade poster. Till den del detta varit påkallat av de särskilda avlöningskostnaderna för personal, som inkallats till militärtjänstgöring i anledning av förstärkt försvarsberedskap eller partiell mobilisering, torde sådant bemyndigande numera kunna undvaras. En förlängning av bemyndigandet att gälla jämväl nästa budgetår har likväl ansetts påkallad med hänsyn till den från och med budgetåret 1941/42 genomförda omläggningen av avlöningsstaterna. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag, men vill i detta sammanhang framhålla önskvärdheten av att frågan rörande fortsatta förlängningar av ifrågavarande bemyndigande omprövas. Vid det övervägande av avlöningsstaternas uppställning, som av andra skäl torde framstå såsom erforderligt under det nu pågående utredningsarbetet i skilda lönefrågor, torde detta spörsmål komma att ägnas uppmärksamhet.

Vid sin genomgång av frågorna om *löneställningen för innehavare av by-*

råchefs- och rådstjänster m. fl., vissa evalveringsfrågor samt löneställningen för justitieråd och regeringsråd har utskottet ej funnit anledning att i detta sammanhang framställa erinran mot vad departementschefen anfört. Sitt slutliga ställningstagande i berörda ämnen uppskjuter utskottet dock till prövningen av de särskilda anslagsfrågor, vilka påverkas av Kungl. Maj:ts förslag.

Kungl. Maj:ts förslag i fråga om *tillsättande av tjänst i succession efter innehavare av förordnande tills vidare* avser att inom vissa gränser undanröja de betydande olägenheterna av att sådana tjänster icke kunna återbesättas i vanlig ordning. Det synes utskottet, att förslaget innebär en godtagbar lösning av detta spörsmål.

Vad departementschefen anfört i *vissa andra lönefrågor* föranleder ej särskilt uttalande från utskottets sida.

Vissa förstärkningar av de för innevarande budgetår anvisade *anlagen till kommittéer och utredningar genom sakkunniga* ha redan beviljats. Därutöver ha betydande förstärkningar äskats å tilläggsstat. Inalles uppgå dessa belopp till mer än 1,5 miljoner kronor. De för nästa budgetår äskade anslagen till ifrågavarande ändamål överstiga de belopp, som anvisats å riksdagen för innevarande budgetår med i runt tal 1,4 miljoner kronor. Stegringen av utredningskostnaderna, vilken i jämförelse med budgetåret 1939/40 innebär en fördubbling, får givetvis, såsom departementschefen framhållit, främst tillskrivas det förhållandet, att den allmänna politiska och ekonomiska utvecklingen aktualiserat ett flertal utredningsfrågor av stor räckvidd. Med hänsyn till de höga kostnaderna är den av Kungl. Maj:t igångsatta utredningen för översyn av det statliga kommittéväsendet att hälsa med tillfredsställelse. Enligt direktiven för denna utredning skall bland annat undersökas, i vad mån förutsättningarna för olika utredningar kunna ha bortfallit eller förskjutits genom det ändrade tidsläget och i vad mån samordnande av olika kommittéutredningar äro påkallade och möjliga. Vidare skola förefintliga möjligheter till förenkling av kommittéarbetet tillvaratagas. Detta gäller icke blott hopsamlandet och bearbetningen av utredningsmaterialet utan även framläggandet av arbetsresultaten. I statsverkspropositionen har chefen för finansdepartementet uttalat, att huvudsyftet med den tillämnade översynen vore att främja utredningsväsendets effektivitet, men att det knappast kunde förutsättas, att översynen skulle väsentligt påverka det för nästa budgetår beräknade medelsbehovet. Utskottet förutsätter likväl, att alla vid översynen från nämnda utgångspunkter framkomna möjligheter till besparingar snarast tillvaratagas.

Under rubriken *för flera huvudtitlar gemensamma anslagsberäkningar* har i statsrådsprotokollet till en början behandlats frågor avseende beräkningen av ersättning till statens allmänna fastighetsfond och av ersättning till statens domäners fond för upplåten mark. Vad härutinnan anförts föranleder icke någon erinran från utskottets sida. Vidare ha behandlats frågor om rörligt tillägg, dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl., kristillägg och provisoriskt lönetillägg. Utskottet tillstyrker

Kungl. Maj:ts förslag med avseende å dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. Vad departementschefen i nu förevarande sammanhang anfört i fråga om beräkningen i riksstatsförslaget för nästa budgetår av utgifterna för rörligt tillägg giver icke utskottet anledning till erinran. Utskottet — som kommer att framdeles avgiva utlåtanden i fråga om de riksdagen genom särskilda propositioner underställda förslagen med avseende å kristillägg och provisoriskt lönetillägg — finner vad departementschefen i förevarande avsnitt av statsverkspropositionen anfört beträffande dessa tillägg icke föranleda särskilt uttalande från utskottets sida.

Under återopandande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen må

a) besluta, att det Kungl. Maj:t senast för budgetåret 1945/46 lämnade bemyndigandet att medgiva överskridande av genom riksdagens beslut maximerade anslagsposter till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, eller till avlöningar till icke-ordinarie personal skall efter utgången av budgetåret 1945/46 äga fortsatt giltighet för budgetåret 1946/47,

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att i fall, där innehavare av pensionsberättigande befattning i statens tjänst, uppförd på vederbörligen fastställd personalförteckning, förordnas att innehava ordinarie befattning i statsdepartementet, tillsatt medelst förordnande tills vidare, eller under tiden för dylikt förordnande befordras till annan pensionsberättigande statlig tjänst, föra den pensionsberättigande tjänsten över stat och återbesätta den på stat befintliga tjänsten,

c) medgiva, att dyrtidstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst m. fl. under budgetåret 1946/47 må i huvudsaklig överensstämmelse med i statsrådsprotokollet över finansärenden för den 4 januari 1946 förordade grunder utgå enligt de närmare föreskrifter, som meddelas av Kungl. Maj:t,

d) besluta, att utgifterna för dyrtidstillägg skola beträffande befattningshavare och pensionärer vid de affärsdrivande verken eller vid av dessa övertagna företag eller inrättningar utgå av de medel, av vilka verkets utgifter i övrigt bestridas,

e) besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t giva tillkänna vad utskottet i övrigt i förevarande utlåtande anfört.

Stockholm den 1 februari 1946.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från f ö r s t a kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson, Oscar Olsson, Gränebo, Larsson, Bäckström, Karl Andersson, Mannerskantz, Gustaf Karlsson, Ekströmer, Johan Eric Ericson, Näsström* och *Gustav Emil Andersson*; samt

från a n d r a kammaren: herrar *Törnkvist, Eriksson* i Stockholm, *Svensson* i Grönvik, *Ward, Falla, Rubbestad, Mårtensson, Viklund, Holmström, Hoppe, Petterson* i Degerfors och *Boman* i Kieryd.
